

**ХУЛОСАИ
ШҶҶРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D.KOA-023
НАЗДИ ДОНИШҶОҶИ ДАВЛАТИИ ҲУҚУҚ, БИЗНЕС ВА СИЁСАТИ
ТОҶИКИСТОН БА ДИССЕРТАТСИЯ БАРОИ ДАРЁФТИ ДАРАҶАИ
ИЛМИИ НОМЗАДИ ИЛМ**

Парвандаи аттестатсионии № 02

Қарори ШҶҶРОИ диссертатсионӣ аз 16.01.2019, протоколи № 10

Оид ба додани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ ба Оқилов Акмалҷон Аҳмадович.

Диссертатсия дар мавзӯи: «Самаранокии истифодабарии омилҳои истеҳсолот дар соҳаҳои иқтисодиёти минтақа (дар мисоли вилояти Суғди Ҷумҳурии Тоҷикистон)» аз рӯи ихтисоси 08.00.05 – иқтисодиёт ва идоракунии хоҷагии халқ: иқтисодиёт, ташкил ва идоракунии корхонаҳо, соҳаҳо, комплексҳо (иқтисодиёти минтақавӣ) санаи 08.10.2018 (қарори № 8) аз тарафи ШҶҶРОИ диссертатсионии 6D.KOA-23 назди ДДХБСТ (735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хучанд, мкрн. 17, бинои 1) барои Ҳимоя қабул карда шуд.

Унвонҷӯ Оқилов Акмалҷон Аҳмадович дар Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон аз соли 2014 ба ҳайси ассистенти кафедраи назарияи иқтисодӣ фаъолияти илмӣ педагогӣ мебаррад.

Диссертатсия дар кафедраи иқтисодиёт ва соҳибкорӣ Донишқадаи иқтисод ва савдои ДДТТ дар ш. Хучанд иҷро карда шудааст.

Роҳбари илмӣ: номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Алиджанов Ҷамшед Абдуқаюмович; **мушовири илмӣ:** доктори илмҳои иқтисодӣ Шарифзода Мумин Машоқир;

Мукарири расмӣ: Мирсаидов Аврор Бобоевич, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, ҷонишини директори Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон; Ақилҷонов Фурқатҷон Шарифович, номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент, мудири кафедраи идораи фаъолияти иқтисодиёти бурунмарзии Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон;

Муассисаи тақриздиханда: Донишқадаи соҳибкорӣ ва хизмат. Лоихаи тақриз ба автореферат ва диссертатсия дар ҷаласаи кафедраи идоракунии давлатӣ ва маҳаллии муассисаи номбурда санаи 30.11. 2018 баррасӣ шудааст. Тақриз аз тарафи мудири кафедраи идоракунии давлатӣ ва маҳаллӣ, н.и.и. Алиев О.М., котиби ҷаласа Баҳромбекова П.Г. ба имзо расида, он аз ҷониби ректор, профессор Қодирзода Д.Б. тасдиқ шудааст. Дар тақриз хулоса бароварда шудааст, ки диссертатсияи Оқилов А.А. ба талаботҳои дарёфти дараҷаи илмӣ доир ба ихтисоси 08.00.05 – иқтисодиёт ва идоракунии хоҷагии

халқ: иқтисодиёт, ташкил ва идоракунии корхонаҳо, соҳаҳо, комплексҳо (иқтисодиёти минтақавӣ) пурра мутобиқат карда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ мебошад.

Номгӯи муҳимтарин корҳои, ки моҳияти илмӣ диссертатсияро инъикос менамояд:

1. Институциональное воздействие на совершенствование личного фактора производства // Ахбори ДДХБСТ. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. - № 3 (72) . – Хучанд, 2017. - С. 46-54.

2. К вопросу об эффективности использования факторов производства // Экономический журнал. М.: 2016. - № 3 (43). - С. 59-67.

3. Социально-экономическая природа факторов производства // Ахбори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – Душанбе: Сино, № 2. - 2017. - С.164-174.

4. Земля как фактор производства и уровень ее использования в Республике Таджикистан. /А.А. Окилов, Д.А., Алиджанов//Номаи Донишгоҳ. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносии Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б. Гафуров. - № 2 (41). - 2017. - С. 174-185.

5. Некоторые направления совершенствования бюджетно-налогового регулирования в Таджикистане // Ахбори ДДХБСТ. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. - № 3 (3), Хучанд, 2015. - С. 87-93.

Ба автореферати диссертатсия тақризҳои зерин ворид шудаанд:

1. Кандиёрова Д.О., д.и.и., профессори кафедраи назарияи иқтисодии Донишгоҳи молия ва иқтисодии Тоҷикистон бо эродҳои зерин: 1) Дар саҳ. 20 автореферат муаллиф нишондиҳандаҳои маҳсулоти миёна ва интиҳои меҳнатор ҳисоб намуда, ба чунин нишондиҳандаҳои дигар омилҳо диққат зоҳир накардааст; 2) Автореферати рисолаи илмӣ Окилов А.А. ҳатоғҳои имлоӣ ва грамматикиро низ дорад.

2. Амонова Д. С., д.и.и., профессори кафедраи менеҷмент ва туризми Донишгоҳи славияи Россия –Тоҷикистон бо эроди зерин: 1) Дар саҳ. 22 автореферат муаллиф оид ба таҷдиди соҳаҳои иқтисодиёт сухан ронда, намуди мутобиқаткунандаи онро барои иқтисодиёти вилояти Суғд мувофиқ мешуморад. Хуб мешуд, ки дар ин радиф оид ба тарзи ҷорӣ намудани чунин намуди таҷдиди соҳаҳои хоҷагии халқ пешниҳодҳои худро низ иброз намояд.

3. Исайнов Ҳ.Р., д.и.и., профессор, мудири кафедраи иқтисоди миллии ва бехатарии иқтисодии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо эродҳо ва тавсияҳои зерин: 1) дар ҷадвали 5 нишондиҳандаҳо танҳо барои соҳаҳои саноат ва кишоварзӣ муайян карда шуда, дигар соҳаҳо аз мадди назар берун мондаанд. Агар дар автореферат нишондиҳандаҳои арзишӣ (аз қабилӣ даромади умумӣ, даромади соф, фоида, дараҷаи даромаднокӣ ва ғ.), ки самаранокии истифодабарии омилҳои истеҳсолотро баланд мебардоранд, истифода мешуд, боз ҳам натиҷаи кори таҳқиқотиро ҷоннок менамуд; 2) Хубтару беҳтар мебуд, агар дар автореферат, ҳисобҳои ояндабинӣ (прогноз)

барои даҳсолаҳо ва лоаққал солҳои наздик оварда мешуд, ки ин метавонист мазмуну мундариҷаи авторефератро боз ҳам ғанӣ гардонад. Инчунин автореферат аз камбудихои хусусияти имлоӣ ва услубидошта холӣ нест.

4. Юсупов Х. М., н.и.и., дотсент, мудири кафедраи иқтисодиёт ва идоракунии Донишкадаи кӯҳӣ-металлургии Тоҷикистон бо эродҳои зерин: 1) Хуб мешуд, ки агар дар доираи тадқиқот муаллиф дар асоси модели Кобб-Дуглас саҳми омилҳои истеҳсолотро дар Маҷмӯи маҳсулоти минтақавӣ муайян мекард; 2) Дар саҳ. 13 муаллиф оид ба коҳишёбии заминҳои кишоварзӣ дар вилояти Суғд қайд мекунад, лекин сабаби чунин коҳишёбиро баён накардааст.

5. Раҳмонов Ш.А., н.и.и., дотсенти ДДХ ба номи акад. Б.Ғафуров бо эродҳои зерин: Меҳостем фикри муаллифро оид ба нишондиҳандаҳои маҳсулоти интиҳории меҳнат ва чандирнокии барориш аз рӯи омили меҳнат бифаҳмем, ки бо кадом мақсад ин нишондиҳандаҳо муайян карда шудаанд. Инчунин шиносӣ бо автореферат нишон дод, ки дар он хатогиҳои имлоӣ ва грамматикӣ ба назар мерасанд.

6. Ҳошимзода Р., н.и.и., дотсент, раиси шаҳри Бӯстони вилояти Суғд бо эродҳои зерин: 1) Дар саҳ. 11-12 автореферат, муаллиф ба модели иқтисодии А. Люис така карда, мувофиқати онро барои иқтисодиёти минтақавии вилояти Суғд хулосабарорӣ намудааст. Хуб мешуд, ки дар ин ҷода модели барзиёдии омилҳои истеҳсолоти Хекшер-Олин низ мавриди баррасӣ қарор дода мешуд, ки ин ҳолат рисолаи илмиро аз ҷиҳати назариявӣ боз ҳам ғанитар мегардонид. 2) Автореферати диссертатсия аз хатогиҳои имлогӣ холис нест.

7. Мӯминова Ш. Н., н.и.и., омӯзгори калони кафедраи назарияи иқтисодӣ ва идораи Донишкадаи политехникии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.Осимӣ бо эродҳои зерин: 1) Дар саҳ.20 автореферат, муаллиф дар ҷадвали 5 натиҷаҳои муайян намудани ҳосилнокии интиҳории меҳнат ва чандирнокии бароришро аз рӯи омили меҳнат ҳисоб кардааст. Ба фикри мо дар ин радиф муайян намудани ҳосилнокии интиҳории сармоя ба кори илмӣ боз ҳам вазни илмиро илова карда метавонист. 2) Дар қисмати 7 наwgонии илмӣ оид ба модели алоқамандии афзоиши самаранокии истеҳсолот ва истифодаи оқилонаи омилҳои истеҳсолот дар иқтисодиёти минтақа пешкаш карда шудааст. Лекин дар автореферат мантиқи ин модел ба пуррагӣ шарҳ дода нашудааст.

Интиҳоби муқарризони расмӣ бо мавҷудияти салоҳият ва мавқеи устувор дар доираи таҳқиқоти муносибатҳои иҷтимоию иқтисодие, ки дар ҷараёни истифодабарии омилҳои истеҳсолот дар шароити иқтисодиёти минтақавӣ ба миён меоянд, мавҷудияти интишорот дар соҳаи мазкур ва қобилияти баҳодиҳӣ ба аҳамияти илмию назариявии диссертатсия, ҳамчунин бо розигии шахсӣ барои пешниҳоди тақриз асоснок шудааст. Интиҳоби муассисаи тақриздиханда бо он асоснок карда шудааст, ки Донишкада бо мавҷудияти дастовардҳои худ

дар самти илми дахлдор шинохташуда буда, қодир аст, ки арзиши илмӣ ва амалии диссертатсияро муайян намояд.

Шӯрои диссертатсионӣ дар асоси тадқиқоти гузаронидаи унвончӯ кайд менамояд, ки:

- дар асоси батартибдарории муқаррароти назариявӣ муносибати концептуалӣ ба истифодабарии самаранокии омилҳои истеҳсолот *коркард шуда*, дар натиҷа исбот шудааст, ки асоси онро истифодаи якҷоя ва хусусияти пурракунандаи онҳо ташкил менамояд. Дар сатҳи минтақа омили камҳаракат ба монанди замин хусусияти хос пайдо намуда, истифодаи самаранокии якҷояи дигар омилҳои истеҳсолотро муайян менамояд;

- *ақида пешниҳод шудааст*, ки самаранокии истифодабарии омилҳои истеҳсолот чунин тарзи фаъолияти хоҷагидориро ифода мекунад, ки ҳангоми он боздеҳ аз омилҳои истеҳсолоти истифодашаванда ба таъмини ғойаи ҳадди аксар ҳаракат мекунад. Аз ин лиҳоз ҳангоми муайян намудани самаранокии истифодабарии омилҳои истеҳсолот бояд бо як қатор нишондодҳо истифода бурд, ки самаранокии ҳар як омилро дар алоҳидагӣ ва дар маҷмӯъ дар ҷорҷӯбаи функсияи истеҳсолии истифодашаванда инъикос намояд;

- ба истифодабарии омилҳои истеҳсолот дар шароити инкишофи соҳаҳои иқтисодии вилояти Суғд *баҳо дода шудааст* ва дар асоси он муайян карда шудааст, ки самти асосии баланд бардоштани самаранокии истифодабарии омили меҳнат дар шароити истифодаи ғайриоқилонаи он ва вобастагӣ аз муҳочирати меҳнати иқтисодии минтақавии вилояти Суғд дар гузариши қисми захираҳои меҳнатӣ аз бахши аграрӣ ба бахши саноат ба ҳисоб меравад;

- *муайян шудааст*, ки дар шароити вилояти Суғд мушкilot дар норасоии омилҳои истеҳсолот зохир нагардида, балки дар истифодаи ғайримаксаднок ва нооқилонаи он ифода меёбад. Бо ин мақсад мувофиқ будани намуди мутобиқсозии таҷдиди соҳаҳои иқтисодии миллӣ ва васеъшавии имкониятҳои ҷумҳурӣ ва минтақаҳои он ба воситаи ҷалби омилҳои машғулнабуда (меҳнат, замин, сармоя ва қобилияти соҳибкорӣ) ба фаъолияти истеҳсоли зарур шуморида мешавад;

- *исбот шудааст*, ки таъсиси шӯрои координатсионӣ дар минтақаҳо барои дастгирӣ ва инкишофи соҳибкорӣ мувофиқи мақсад мебошад, ки таъсиси комиссияро барои бартараф намудани ҳама монеаҳо барои соҳибкорон дар назар дорад, ки барои ба таври самаранок алоқаманд намудан ва якҷоя амал намудани омилҳои истеҳсолоти боқимонда (меҳнат, замин ва сармоя) мусоидат намояд;

- модели алоқамандии афзоиши самаранокии истеҳсолот аз истифодаи оқилонаи омилҳои истеҳсолот дар иқтисодии минтақавӣ *пешкаш карда шудааст*, ки он маҷмӯи ҷорабиниҳоро оид ба дастрасии мақсадҳои фосолавӣ ва

ниҳои истифодабарии омилҳои истеҳсолот ба воситаи самараи синергетикӣ дарбар гирифтааст.

Аҳамияти назариявии тадқиқоти мазкур бо он асоснок карда мешавад, ки дар он:

- *муқаррароте исбот шудааст*, ки асоси концептуалии истифодабарии самаранокии омилҳои истеҳсолот дар истифодаи якҷоя ва хусусияти пурракунандаи онҳо ифода меёбад;

- *вобаста ба предмети тадқиқот* усулҳои иқтисодии таҳлил васеъ истифода шудаанд, махсусан тахайюлотӣ (абстраксия) илмӣ, таҳлил ва синтез, таҳлили сабабӣ-оқибатӣ, таҳлили маҷмӯавӣ ва низомӣ, усули муқоисакунӣ, усули таҳлили эмпирикӣ, ҳулосабарорӣ, аналогия, таҳлили маълумоти оморӣ, ифодаҳои графикӣ ва ҷадвалии маводҳои аслии самаранок истифода шудаанд;

- таҳлили эмпирикии истифодабарии омилҳои истеҳсолот дар иқтисодиёти минтақавии вилояти Суғд гузаронида шуда, масъалаҳои муҳими иқтисодиёти вилояти Суғд ба монанди ҳосилнокии меҳнат, самаранокии истифодаи замин, сармоя *баён карда шудааст*;

- самтҳои баланд бардоштани самаранокии истифодабарии омилҳои истеҳсолот дар соҳаҳои иқтисодиёти вилояти Суғд *муайян карда шудаанд*;

- оид ба тағйирёбии ҳосилнокии меҳнат, истифодаи самаранокии замин, тағйирёбӣ ва сохтори сармоя, қобилияти соҳибкорӣ дар соҳаҳои кишоварзӣ ва саноати иқтисодиёти минтақавии вилояти Суғд *таҳлил гузаронида шудааст*.

Аҳамияти амалии натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ ба дастовардаи унвончӯ бо он тасдиқ карда мешавад, ки натиҷаҳои тадқиқоти гузаронидашуда дар ҷараёни коркарди нақшаҳои тараққиёти баҳши воқеии иқтисодиёти миллӣ ва минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дурнамо *истифода бурда мешавад*. Ба ғайр аз ин, истифодаи натиҷаҳои тадқиқот дар ҷараёни фаъолияти Вазорати рушди иқтисодӣ ва савдо, Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли, Вазорати саноат ва технологияҳои нав дар ҷодаи коркарди барномаҳои тараққиёти иқтисодии кишвар ва минтақаҳои он *имконпазир аст*.

Арзёбии саҳеҳии натиҷаҳои тадқиқот ошкор менамояд, ки:

- *назария* дар ақидаҳои концептуалии назарияи иқтисодӣ, ҳамчунин соҳаҳои илми иқтисодиёт, ба монанди иқтисодиёти минтақа, ташкил ва идоракунии соҳаҳои хоҷагии халқ ва ғайраҳо *асос ёфтааст*;

- *ғояи* тадқиқот бо таҳлили дастурҳо, баромадҳо ва паёмҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, маълумоти Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, маводҳои ҷопи даврагии иқтисодӣ ва ВАО, маводҳои конференсияҳо, маводҳои таҳлилий ва тадқиқотӣ, захираҳои иттилоотии шабакаи «Internet» *асоснок шудааст*;

- усулҳои иқтисодии таҳлил, махсусан тахайюлотӣ илмӣ, таҳлил ва синтез, таҳлили сабабӣ-оқибатӣ, таҳлили маҷмӯавӣ ва низомӣ, усули муқоисакунӣ,

усули таҳлили эмпирикӣ, хулосабарорӣ, аналогия, таҳлили маълумоти оморӣ, ифодаёбии графикӣ ва чадвалии маводҳои аслий васеъ истифода шудаанд.

Саҳми шахсии унвончӯ дар он зоҳир мегардад, ки:

- натиҷаҳои таҳқиқоти муаллиф аз ҷониби Раёсати минтақавии рушди иқтисод ва савдои Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Суғд, Раёсати Агентии меҳнат ва шуғли аҳоли дар вилояти Суғд ба инобат гирифта шуда, ҳамчунин дар раванди таълим дар Донишқадаи иқтисод ва савдои ДДТТ истифода бурда шудааст;

- аз ҷониби муаллиф натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ дар конференсияҳои илмӣ-назариявӣ ва илмӣ-амалӣ, семинарҳо ба тариқи маърузаҳои илмӣ баён карда шуда, дар маҷаллаҳои аз тарафи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсиядода мақолаи илмӣ chop карда шудаанд.

Дар ҷаласа аз санаи 16.01.2019 Шӯрои диссертатсионӣ қарор қабул кард, ки ба Оқилов Акмалҷон Аҳмадович дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.05 – иқтисодиёт ва идоракунии хоҷагии халқ: иқтисодиёт, ташкил ва идоракунии корхонаҳо, соҳаҳо, комплексҳо (иқтисодиёти минтақавӣ) дода шавад.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ Шӯрои диссертатсионӣ бо шумораи 12 нафар, аз онҳо 5 докторҳои илм оид ба тахассуси диссертатсияи баррасишаванда, дар ҷаласа иштирок доранд, аз 15 нафар аъзоёни шӯро, овоз доданд: тарафдор – 12 нафар, муқобил - нест, бюллетени безътибор - нест.

**Раисиқунанда, муовини
раиси Шӯрои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои иқтисодӣ,
профессор**

Бобочонов Д.Д.

**Котиби илмӣ
Шӯрои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои иқтисодӣ**

Самадова З.А.

16 январӣ соли 2019.